

CUVÂNT ÎNAINTE

De ce „Elemente de Drept – pentru studenții de la facultățile cu profil economic”?

Particularitățile disciplinei „Drept”, la facultățile cu profil economic, constituie o provocare, nu doar pentru student, ci și pentru profesor ...

Din perspectiva profesorului, trebuie să reflectezi asupra a ce concentrezi explicațiile, pentru că disciplina nu face parte din „specializarea” studenților (economică) iar fondul de timp alocat este limitat (un semestru, în primul an) ...

Față de aceste „constrângeri”, am decis să configurăm conținutul lucrării de o manieră „particulară”, încercând să cuprindem informațiile esențiale, necesare înțelegerii „Dreptului”, dar prin raportare la particularitățile disciplinei „Drept”.

Astfel, am îmbinat „elemente” (de aici și titlul lucrării) ce fac obiectul analizei mai multor discipline, respectiv: Teoriei generale a dreptului („Conceptul dreptului”, „Norma juridică”, „Raportul juridic”), Dreptului civil („Bunurile”, „Dreptul de proprietate”, „Actul juridic”, „Contractul”, „Răspunderea civilă”), Dreptului penal („Răspunderea penală”) și Dreptului administrativ („Răspunderea contravențională”).

O asemenea „configurare” nu ne ferește de unele observații și (chiar) critici ...

Astfel, s-ar putea susține (pe bună dreptate) că ar fi fost suficientă limitarea la instituțiile principale, specifice Dreptului civil – care, de altfel, sunt reflectate în conținutul lucrării, într-o proporție ridicată – „soluție” adoptată și de alți profesori ...

De asemenea, ar putea fi susceptibile de critici: (a) abordarea generală (din perspectiva Teoriei generale a dreptului) a normei juridice și a raportului juridic, în contextul în care sunt analizate, în particular (cele de drept civil), în Dreptul civil, cât și (b) abordarea separată a bunurilor, în contextul în care (în Dreptul civil) sunt analizate în cadrul raportului juridic civil (ca obiect derivat al acestuia) ...

Intenția noastră a fost (chiar dacă „aventura” a presupus un efort suplimentar) să nu „limităm” explicațiile și (corelativ) cunoștințele și competențele dobândite de studenți ...

Este evidentă utilitatea și, chiar necesitatea (spunem noi) cunoașterii (pentru activitatea profesională viitoare a studenților facultăților cu profil economic) particularităților răspunderii penale și contravenționale, nu doar ale celei civile ...

în acest context, justificându-se și abordarea generală a normei juridice și a raportului juridic.

În redactarea lucrării, am preferat să sintetizăm informațiile (din materialele indicate ca surse bibliografice principale), renunțând la teoretizările excesive, pentru a facilita înțelegerea și însușirea materiei – de maniera „fișelor” (așa cum am făcut-o și cu o altă ocazie, în anul 2011).

Dacă am procedat corect și demersul îmi va dovedi utilitatea, vor hotărî timpul și cei cărora le este adresată.

Autorii

CONCEPTUL DREPTULUI

APARIȚIE

dreptul

- ✓ fenomen social inerent societății: romanii credeau în veșnicia dreptului și a societății – „ubi societas, ibi jus” (unde este societate, există drept), „ubi jus, ibi societas” (unde este drept, există societate) – și nu puteau concepe existența societății fără drept
- ✓ derivă de la societate și își găsește suportul în relațiile dintre membrii acesteia
- ✓ indisolubil legat de evoluția generală a societății, de particularitățile acesteia, în diferitele trepte de dezvoltare istorică
- ✓ normele din perioada începuturilor societății sunt difuze, împletite cu obiceiuri, datini, practici religioase
- ✓ apariția primelor reguli de conduită cu caracter juridic este în legătură cu apariția puterii (forței) publice (de constrângere), odată cu apariția primelor forme de organizare statală

EVOLUȚIE

primele legiuri

- ✓ Codul lui Hammurabi (Babilon, 2000 ani î.e.n.) – 282 articole săpate pe o coloană de bazalt negru – conține norme cu caracter juridic, moral și religios; o legislație unitară cu scopul de a pune capăt incertitudinii reflectate din practica numeroaselor cutume și obiceiuri locale; legea trebuie să aducă binele poporului, trebuie să oprească pe cel tare de a vătăma pe cel slab
- ✓ Codul lui Manu (India, sec. XII-VI î.e.n.) – 12 cărți, 5370 versuri – o culegere de norme privind conduita

civilă și religioasă; formează baza dreptului indian, fiind redactat în sensul scrierilor sfinte (Vedelor); legile sunt necesare pentru că ele conțin pedepse, acestea sunt instrumentul cel mai important al regelui în îndeplinirea misiunii sale esențiale – dreptatea; pedeapsa cârmuiește omenirea și o protejează

primele legiuri în
Europa

- ✓ Codul lui Mu (China, sec. X î.e.n.) – 300 articole – cuprindea un sistem destul de complex pentru pedepse; enumera exemple de practică judiciară și consfințea principalele norme de drept cutumiar
- ✓ Legile lui Lycurg (Sparta, sec. X-IX îen) – legi convenabile pentru toți, care să stăpânească, nu să tulbure mulțimea; s-a străduit să reformeze societatea prin interdicția comerțului (care ducea la corupție și îmbogățire), luxului, fastului și chiar a portului podoabelor din aur
- ✓ Legile lui Solon și Dracon (Atena, sec. VI-V îen) – Solon, prin reformele sale, a apropiat mult societatea ateniană de conceptul de democrație sclavagistă; Dracon, renumit pentru severitatea legilor pe care le-a formulat, a fixat (prin norme de drept scris) noua stare, de la comunitate la stat;
- ✓ Legea celor XII table (Roma, 451 îen) – singurul izvor scris al dreptului roman, timp de secole – cuprindea prevederi referitoare la organizarea familiei, la proprietate și succesiune, dar și altele cu un caracter religios (ritualul înmormântării, violarea interdicțiilor sacre etc.)

etape

- ✓ revelația dreptului de către profeți – Decalogul revelat lui Moise de către Dumnezeu
- ✓ creația și descoperirea empirică a dreptului prin intermediul dreptului jurisprudențial – opera pretorului la Roma

- ✓ administrarea dreptului de către imperiul laic și de către puterile teocrate – despotismul luminat al sec. XVIII
- ✓ elaborarea sistematică a dreptului – în baza unor criterii teoretice și raționale

NOȚIUNE

etimologie

- ✓ „directus” (latin), în sens metaforic – „directus” de la „dirigo”, „dirigere” – care însemna drept (orizontal sau vertical), de-a dreptul, direct, direcție, linie dreaptă

accepțiune filozofică

- ✓ ideea de echitate, de justețe, de dreptate, în înțeleșul preponderent etic (drept-nedrept, just-injust, a da fiecărui ceea ce i se cuvine, de a fi corect etc.)
 - „Juris praecepte sunt haec: honere vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere” (perceptele definitorii ale dreptului sunt; a trăi onest, a nu dăuna altuia, a-i da fiecărui ceea ce i se cuvine) (Ulpian)
 - „Jus est ars boni et aequi” (Dreptul este arta binelui și a echității) (Celsius)

accepțiune juridică

- ✓ legiferarea (elaborarea și adoptarea reglementărilor)
 - ansamblul de legi și norme considerate „drepte”, „juste”, „corecte”, care:
 - guvernau viața și activitatea de stat a unei societăți
 - erau instituite și aplicate de autoritățile puterii statale
 - aveau caracter obligatoriu, fiind asigurate în aplicarea lor prin forța de constrângere a statului
- ✓ impunerea (aplicarea reglementărilor) – în înțeleșul de „a face dreptate”, de „a înfăptui justiția, dreptatea”

accepțiune generică
(juridico-filosofică)

- termenul „drept” s-a răspândit apoi (treptat) și în alte limbi – cu adaptările semantico-fonetice corespunzătoare (exemple):
 - „diritto” (italiană)

- „droit” (franceză)
- „recht” (germană)
- „derecho” (spaniolă)
- „right ”/„law” (engleză)

corespondent
semantic

- în antichitate, romanii au creat termenul „jus” (care, la origini, însemna „poruncă”, „a porunci”) – care, în diferite formulări și asocieri cu alți termeni, putea exprima:
 - ✓ existențe distincte din sfera dreptului (exemplu) – un ansamblu de norme sau legi dintr-un anumit domeniu: „jus publicum” (drept public), „jus privatum” (drept privat) etc.
 - ✓ activitatea de înfăptuire a dreptului: „justitia” (justiție), „jurisprudencia” (jurisprudență) etc. – denumirea unor instituții sau persoane legate de aplicarea sau interpretarea dreptului: „jurisconsult” (jurisconsult), „juris” (legal), „justitia” (justiție) etc.
- tot de la romani vine și termenul „Lex” (lege), în înțelesul de normă de drept

definiții

- ✓ „sistemul normelor de conduită, elaborate sau recunoscute de puterea de stat, care orientează comportamentul uman în conformitate cu valorile sociale ale societății respective, stabilind drepturi și obligații juridice a căror respectare este asigurată, la nevoie, de forța coercitivă a puterii publice” (Ceterchi)
- ✓ „ansamblul regulilor asigurate și garantate de stat, care au ca scop organizarea și disciplinarea comportamentului uman în principalele relații din societate, într-un climat specific manifestării coexistenței libertăților, al apărării drepturilor esențiale ale omului și al statornicirii spiritului de dreptate” (Popa)
- ✓ „totalitatea normelor juridice elaborate sau recunoscute de puterea de stat, care au ca scop organizarea și disciplinarea comportamentului